

bus, recedi haud possit ab hac consuetudine. Sed, salva erga tantum tribunal reverentia, nos haud scimus cum hujusmodi Rotæ decisione rectæ rationis monumenta conciliare. Enimvero, cum non possit idem simul esse, et non esse, absolum sane videtur, quod eodem tempore, quo quis est dignior, et præminet, simul subsit et vincatur ut ut in aliquibus actibus; adeoque sit eodem

SUPERIORES

Vid. Append. editorum Cassinensium v. REGULARIS PROFESSIO.

(1. Superiores regulares exacte observare debent sancita in decretis Clementis VIII, et in suis peculiaribus Constitutionibus in Tyronum admissione, Bened. XIV, tom. II, constitut. 47, incip. *Si datam*. (2. Superiorum consensus requiritur a S. Sede, in concedendis dispensationibus pro regulariis. Idem, *ibid.*

(3. Superiores regulares non possunt suis subditis concedere litteras dimissorias ad recipiendos ordines ab alio quam ab episcopo diocesano, nisi hic a diocesi absit, vel ordinationes in temporibus non sit habiturus. Idem const. 16, incip. *Impositi Nobis*. (4. Eorum dimissoriæ nullæ declarantur, nisi adjuncta habeant documenta subscripta a vicario generali vel cancellario, aut secretario ejusdem episcopi de ejus absentia a diocesi, sive quod ordinationes non sit habiturus. Idem, *ibid.*

(5. Superiores regulares monasteriorum monialium, bis aut ter in anno confessarium extraordinarium offerre tenentur universæ communitati. Idem constitut. 56, incip. *Pastoralis curæ*. (6. Et quidem semel saltem in anno hujusmodi confessarium deputare debent e clero sæculari vel ex alio ordine regulari. Idem, *ibid.* (7. Singulis autem monialibus peculiarem confessarium extra ordinem in pluribus casibus denegare non debent. Idem, *ibid.* Vide verb. CONFESSARIUS.

(8. Superiores regulares non se opponentes regularibus petentibus professionis nullitatem, officio suo deesse censentur. Idem constitut. 47, incip. *Si datam*. (9. Superior regularis unacum ordinario loci, cognoscere debet causas super nullitate professionis regularis inter quinquennium promotas, sive actio sit a religione intentata, sive a professo. Idem, *ibid.* (10. Idem statuitur

SUPERSTITIO.

SUMMARIUM.

1. Superstitio unde dicta et quid sit. — 2. Superstitio est duplex, una *ratione rei cultæ*, et alia *ratione cultus*, et quæ utraque sit. — 3. Superstitio *ratione cultus* dividitur in tres species, scilicet in superstitionem *cultus falsi*, in superstitionem *cultus superflui*, et in superstitionem *cultus indecentis*. — 4. Superstitio *cultus falsi* quæ sit. — 5. Superstitio *cultus superflui* quæ sit. — 6. Superstitio *cultus indecentis* quæ sit. — 7. Superstitio *ratione rei cultæ* dividitur in quinque species, nempe in idololatriam, magiam, divinationem, vanam observantiam et maleficium. — 8. Idololatria quid sit. — 9. Idololatria est triplex, et assignatur. — 10. Magia est duplex,

tempore dignior, et simul minus dignus; superior, pariterque inferior, præminentior, et minus præminens. Unde si ordo ipse hierarchicus diversos utique constituit præcedentiæ gradus; simul ac quis (in ordine hierarchiæ) alteri præstat, in omnibus utique, ac semper præminere debere recta ratio, sensusque communis, decisione Rotæ aliisque auctoritatibus posthabitis, reclamant

si causa intra quinquennium legitime introducta post quinquennium denuo instauratur. Idem, *ibid.*

(11. Superior regularis similiter cum ordinario cognoscere debet causas nullitatum professionum monialium sibi subjectarum. Idem, *ibid.* (12. Superior regularis ad effectum cognoscendi causas super tali nullitate professionis, est prælatus monasterii, cui conceditum est universum monasterii regimen, non autem confessarius monialium. Idem, *ibid.* (13. Superior regularis conjudex in hujusmodi causis existens, juri suo cedere nequit, sed alium potest subdelegare.

(14. Superiore regulari dissentiente a iudicio episcopi in causa nullitatis professionis, causa devolvitur ad S. Sedem. Idem, *ibid.* (15. Superior regularis alius a primo, unacum iudice secundæ aut ulterioris instantiæ semper in causis hujusmodi iudicare debet. Idem, *ibid.* (16. Si in iudicio secundæ aut ulterioris instantiæ non adsit superior regularis ejusdem ordinis, assumendus erit superior monasterii vicinioris ipsius ordinis, vel alius iudex ecclesiasticus deputandus ab eo ad quem pertinet, nempe a superiore, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum ei delegare. Idem, *ibid.*

(17. Superior regularis in causis nullitatis professionis non admittitur ad iudicium ferendum, cum causa apud S. Sedem iudicatur quacunque de causa. (18. Idem, *ibid.*

(19. Superiores regulares et non parochi debent exquirere a suis familiaribus et continuis commensalibus, eis que actu inservientibus, an præcepto paschalis communionis satisfecerint. Sic sac. cong. Concil. ex Bullario ord. Prædicatorum, tom. VII, pag. 822, constit. 69.

nempe naturalis et superstitiosa, sen diabolica, et quid sit magia naturalis. — 11. Quid sit magia superstitiosa et diabolica. — 12. Divinatio est superstitiosa inquisitio aut prædictio alicujus occulti per invocationem et disciplinam dæmonis. — 13. Divinatio superstitiosa fit semper per pactum expressum vel implicitum cum dæmone, pluresque continet species, quæ hic assignantur. — 14. Prima divinationis species est præstigium, et quid sit. — 15. Secunda est necromantia et quid sit. — 16. Tertia est geomantia, et quid sit. — 17. Quarta est hydromantia, et quid sit. — 18. Quinta est aeromantia, et quid sit. — 19. Sexta est pyromantia, et quid sit. — 20. Septima est chiromantia, et quid sit. — 21. Octava est spatulomantia, et quid sit. — 22. Nona est metopo-

scopia, et quid sit. — 23. Decima est pedomantia, et quid sit. — 24. Undecima est physiognomia, et quid sit. — 25. Duodecima est oniromanantia, et quid sit. — 26. Tertia decima est astrologia judiciaria, et quid sit. — 27. Quarta decima est pythonia, et quid sit. — 28. Quinta decima est augurium, et quid sit. — 29. Sexta decima est auspicium, et quid sit. — 30. Decima septima est omen, et quid sit. — 31. Decima octava est aruspicium, et quid sit. — 32. Decima nona est oraculum, et quid sit. — 33. Vicesima est sortilegium, et quid sit. — 34. Sortes sunt triplices, nempe divinatoriæ, consultoriæ et divisoriæ. — 35. Sortes divinatoriæ quæ sint. — 36. Tales sortes graviter prohibentur, et inter alia affecturæ ad id constit. Sixti V. — 37. Sortes consultoriæ quæ sint et an sint prohibitiæ. — 38. Sortes divisoriæ quæ sint et an sint prohibitiæ. — 39. Dictarum sortium usus est omnino prohibitus in electionibus ad prælaturas et officia ecclesiastica, seu electio per sortes ad prælaturas et officia ecclesiastica est illicita, et omnino prohibita. — 40. Sortilegorum pœnæ de jure canonico, si clerici sint, quæ sint. — 41. Si laici, quæ sint. — 42. Sortilegi tam clerici quam laici sunt infames; et quas pœnas incurrant, si exerceant sortilegia, quæ hæresim sapiant. — 43. Sortilegorum pœnæ de jure civili quæ sint. — 44. Quis sit iudex competens sortilegorum seu divinatorum. — 45. Vana observantia quid sit. — 46. Vana observantia quomodo differat a divinatione. — 47. Species præcipuæ vanæ observantiæ sunt tres, nempe ars notoria, observantia sanitatum et observantia eventuum. — 48. Ars notoria quid sit. — 49. Observantia sanitatum quid sit. — 50. Assignantur in specie rei hujus superstitiosorum ad n. 51. — 52. Refertur ecclesia dedicata septem archangelis proprio nomine nuncupatis, licet non omnia talia nomina in sacra Scriptura reperiantur. — 53. Observantia eventuum quid sit. — 54. Assignantur in specie rei hujus superstitiosorum. — 55. Regula prima ad cognoscendas veras superstitiones culpabiles. — 56. Regula secunda. — 57. Regula tertia. — 58. Regula

(1. Superstitio sic dicta eo quod homines nimirum timerent iram deorum superne imminentes, quasi superstantem, ut ex aliis observat Gobat, tom. III, part. IV *De superstitionibus*, n. 896, definitur, quod sit vitium religioni oppositum secundum excessum, quo quis divinum exhibet cultum, vel quem non debet, seu modo indebito, vel illi cui non debet. Ita in re Communis.

(2. Unde superstitio est duplex, una *ratione rei cultæ*, quæ coli non deberet, cum scilicet cultus Deo debitus falso deo seu creaturæ tribuitur; et alia *ratione cultus*, indebiti scilicet, seu incongrui, vel inconvenientis, quo verus Deus quidem colitur, sed cultu et modo indebito, tribuendo ei cultum falsum vel superfluum, aut indecentem contra, vel præter Ecclesiæ consuetudinem ac præscriptum. Sic in re doctores communiter.

(3. Hinc superstitio *ratione cultus* dividitur in tres species, scilicet in superstitionem *cultus falsi*, in superstitionem *cultus superflui*, et in superstitionem *cultus indecentis*.

(4. Superstitio *cultus falsi* est Deum colere Judaicis aut Mahumeticis cæremoniis, ut per circumcisionem, immolationem agni, et hujusmodi, quæ significant Christum adhuc venturum, et nondum venisse; item falsas reliquias intrudere adorandas, falsa miracula prædicare aut imprimere, falsas revelaciones fingere, et hujusmodi; et hæc supersti-

FERRAR. VII.

quarta. — 59. Regula quinta. — 60. Regula sexta. — 61. Regula septima. — 62. Regula octava. — 63. Regula nona. — 64. Regula decima. — 65. Maleficium unde dictum et quid sit. — 66. Maleficium est duplex, nempe veneficum et amatorium. — 67. Maleficium veneficum quid sit. — 68. Maleficium amatorium quid sit. — 69. Nunquam licet solvere maleficium novo maleficio, sicque qui id petit vel jubet, graviter peccat. — 70. Item graviter peccat, qui petit a mago, seu saga, aut ab alio, ut maleficium solvat, si sciat non nisi per aliud maleficium dissolvi posse. — 71. Item graviter peccat, qui petit seu jubet dissolutionem maleficii, si dubitet an solvi possit sine novo maleficio. — 72. Imo neque id licet permittere, quamvis maleficium sese offerat non rogatus ad maleficium dissolvendum alio maleficio. — 73. Quando constat, quod maleficus potest licito modo absque novo maleficio prius maleficium dissolvere, licitum est petere, imo jubere, ut solvat, quamvis suspicetur aut credatur eum id facturum per novum maleficium. — 74. Licitum est ad dissolvendum maleficium adhibere aliquod signum positum contrarium maleficio ex pacto conditionato diaboli, dummodo illud signum de se sit honestum vel indifferens. — 75. Vere licitum est sine novo maleficio tollere signa magica. — 76. Vere superstitiosi sunt denunciandi, si sua superstitio sit cum expressa vel tacita dæmonis invocatione, et sit mortaliter peccaminosa. — 77. Assignantur præcipua remedia spiritualia adversus maleficia adhibenda. — 78. Assignantur pœnæ statutæ contra maleficos, divinatores, aliosque similes superstitiosos. — 79. Quis sit iudex competens maleficorum, divinatorum, sortilegorum aliorumque superstitiosorum. — 80. Confessarii de quibus interrogare debeant suos pœnitentes maleficos, divinatores, sortilegos, superstitiosos. — 81. Confessarii de quibus tales suos pœnitentes monere debeant; et quando eos absolvere possint, vel non. — 82. Quoad ea quæ concernunt astrologiam judiciariam, *remissive*.

tio ex genere suo est peccatum mortale, quia gravem injuriam et irreverentiam irrogat Deo primæ veritati, et religionem fundat in falsitatibus; quamvis tamen interdum possit in aliquibus excusare ignorantia et simplicitas. Sic doctores passim.

(5. Superstitio *superflui cultus* est Deum colere ritibus seu cæremoniis ad ipsius Dei gloriam et ad spiritum devotionem excitandam non inservientibus, uti in missa plures formare cruces, pluries repetere *Alleluia*, dicere *Gloria*, vel *Credo* contra rubricas, aliasque non præscriptas addere cæremonias; item missam audire cum certo numero et ordine cereorum, in tali situ et dispositione corporis, et alia hujusmodi præter vel contra consuetudinem et præscriptum Ecclesiæ. Et hæc superstitio, secluso scandalo et Ecclesiæ contemptu, ac mala intentione agentis, ordinarie est tantum peccatum veniale, quia est materia levis, et actio ex se non mala, et multa excusat simplicitas. Ita Communis doctores.

* Non discrepat Antoine, modo hæc sententia certis quibusdam limitibus circumscribatur. Sic enim habet in tract. *De virtute religionis*, cap. 5, art. 1, quæst. 2, resp. 1: « Hæc superstitio, juxta communem sententiam, est solum venialis, modo actio aliunde nulla lege sit prohibita, et absit scandalum et contemptus cæremoniarum Ecclesiæ, ac communis fidelium usus; quia et materia

23

levis, et irreverentia non censetur gravis ob simplicitatem. Secus, si fiat post prohibitionem superioris. Si tamen in missa, vel in administratione sacramentorum, relictis rubricis, aliae caeremoniae etiam pro sua devotione et secluso contemptu adhiberentur, videtur non posse excusari a mortali, ob materiae gravitatem, et periculum grave, et gravem praesumptionem *.

(6. Superstitio *cultus indecentis* est Deum colere verbis, factis et rebus potius ad ejus offensam, quam ad ejus gloriam et laudem inservientibus, uti in divinis officiis adhibere musicam, cantum, tonum, vocem, verba, gestus, instrumenta, et alia hujusmodi, quae potius ad lasciviam seu impuritatem provocent, quam Dei laudem, et populi devotionem excitent; et haec superstitio, seclusa magna indecentia, gravi scandalo, prava intentione agentium, et periculo animarum, non est peccatum mortale (82); secus autem si talia intervenirent. Sic doctores communiter.

(7. Superstitio ratione *rei cultae* dividitur in quinque species, nempe in idololatriam, magiam, divinationem, vanam observantiam et maleficium.

(8. *Idololatria* est superstitio, qua cultus soli Deo seu Creatori debitus tribuitur creaturae; unde Apostolus ad *Romanos* 1 scribit: *Servierunt creaturae potius quam Creatori.*

(9. *Idololatria* est triplex: prima est idololatria externa simul et interna, quoad existimationem et affectum; et est, cum quis, et intellectu existimat erronee creaturae aliquid inesse divinitatis, et voluntate intendit eam colere, et haec est idololatria perfecta, et semper conjuncta cum infidelitate, sicque duplex peccatum mortale includit, infidelitatis contra fidem, et superstitionis contra religionem: nec absolvi potest a confessario non habente specialem facultatem absolvendi ab haeresi. Secunda est idololatria externa simul et interna quoad affectum tantum, non quoad existimationem; et est, cum quis cognoscit quidem idolis nihil inesse divinitatis, et unicum tantum ac verum Deum agnoscit et confitetur, sed tamen ex pravo affectu, cupiditate nempe aliquid a diabolo impetrandi, idolis vel ipsi daemone voluntarium cultum externum tanquam Deo defert, qualis ordinarie est idololatria, seu potius daemolatria sagarum et magorum: et ob hanc idololatriam non incurritur excommunicatio in Bulla *Canae*, sed solum excommunicatio lata a Joanne XXII, non reservata Pontifici, ut habetur in Directorio inquisitorum: adeoque a quovis legitimo confessario absolvi potest, ut notat Sporer, tom. I, tract. 2, in *Præcept. Decalog.*, cap. 9, sess. 1, n. 4. Tertia est idololatria

(82) E. R. Deum colere verbis, factis et rebus potius ad ejus offensam, quam ad ejus gloriam et laudem inservientibus, atque ad lasciviam seu impuritatem potius provocantibus, quam Dei laudem et populi devotionem excitantibus, peccatum mortale minime esse, affirmari nequitiam potest, nisi vera religionis notio penitus subvertatur. Hinc corrigenda

externa et simulata tantum; et est, cum quis absque existimatione Divinitatis, et sine ullo affectu interno colendi aliquid pro Deo, ex timore tormentorum et mortisidolo seu daemone exterius tantum exhibet cultum Deo debitum, v. g. sacrificium thuris, ut fuit idololatria S. Marcellini Papae, et aliorum (83); et haec idololatria, quamvis sit tantum materialis, cum careat affectu interno colendi aliquid pro Deo, est tamen gravissimum peccatum mortale contra debitam professionem externam fidei et contra virtutem religionis: potest vero absolvi a quolibet legitimo confessario.

(10. *Magia* est duplex, nempe naturalis, et superstitiosa seu diabolica. *Magia naturalis* est ratio quaedam, seu facultas operandi mira per vires rerum naturalium occultas absque ope daemone; et haec non est superstitionis species; quamvis tamen ut periculosam ex eo, quod diabolus facile se illi immisceat, adeoque sensim ad superstitionem manucentem diligenter cavendam esse, merito censeant graviores sanioresque doctores.

(11. *Magia superstitiosa* seu *diabolica* est ratio quaedam, seu facultas operandi mira, ope et ministerio daemone per signa ab ipsis instituta. *Communis*. *Magia superstitiosa* est ex genere suo peccatum mortale gravissimum, quia continet expressam, vel tacitam daemone invocationem, ac proinde benevolentiam erga ipsum, et confederationem, ac societatem cum ipso: est autem Deo summe injuriosum quod, ipso relicto, ad daemone perpetuum ejus hostem recuratur et cum eo societas ineatur. *Communis*.

(12. *Divinatio* est superstitiosa inquisitio, aut praedictio alicujus occulti per invocationem et disciplinam daemone. Est in re communis.

(13. *Divinatio superstitiosa* fit semper per pactum expressum, vel implicitum cum daemone, pluresque continet species, quae hic assignantur.

(14. Prima divinationis species est *prestigium*, cum daemone nempe quibusdam apparitionibus prestigiosis in imaginibus aut corporibus aliunde asportatis vel compactis ex aere, se oculis aut sensibus hominum ingerit ad occulta pronuntianda.

(15. Secunda est *necromantia*, quae est divinatio facta per fictas mortuorum suscitationes vel locutiones, adhibitis certis verbis aut signis, quibus mortui videntur resurgere, loqui et docere occulta.

(16. Tertia est *geomantia*, quae est divinatio facta per certa signa et puncta in corporibus terrestribus, ut lapide, ligno, charta et hujusmodi.

(17. Quarta est *hydromantia*, quae est di-

est auctoris sententia sub hoc numero tradita, nec absque aliqua limitatione suscipienda videntur ea quae statuuntur sub n. 4 et 5.

(83) Tota illa narratio de thure a S. Marcellino idolis incenso commentitia est. Vide scriptores a Sandinio citatos not. 2 ad *Vitam S. Marcellini*.

vinatio facta per signa apparentia in aqua.

(18. Quinta est *aeromantia*, quae est divinatio facta per signa apparentia in aere.

(19. Sexta est *pyromantia*, quae est divinatio facta per signa apparentia in igne.

(20. Septima est *chiromantia*, quae est divinatio facta ex manuum lineis.

(21. Octava est *spatulomantia*, quae est divinatio facta ex spatulae signis, quibus occulta de statu hominis praesenti vel futuro divinantur.

(22. Nona est *metoposcopia*, quae est divinatio facta per signa frontis.

(23. Decima est *pedomantia*, quae est divinatio facta per inspectionem pedum.

(24. Undecima est *physiognomia*, quae est divinatio facta ex totius hominis signis.

(25. Duodecima est *oniromantia* seu *onirocritica*, quae est divinatio facta ex somniis habitis.

(26. Tertia decima est *astrologia judiciaria*, quae est divinatio facta ex situ, motu ac positione astrorum et planetarum de venturis ex libera hominis voluntate pendentibus.

(27. Quarta decima est *pythonia*, et est cum diabolus ex pacto docet occulta per homines arreptitios.

(28. Quinta decima est *augurium*, et est cum hominis, animalium et avium vocibus, cantu, garritu, sternutatione, et hujusmodi divinantur occulta.

(29. Sexta decima est *auspicium*, et est cum ex volatu avium occulta divinantur.

(30. Decima septima est *omen*, et est divinatio facta ex hominum vocibus, casu et praeter intentionem prolatis.

(31. Decima octava est *aruspicium*, et est cum per signa apparentia in arteriis seu intestinis sacrificatorum animalium daemone responsa dat, ut fiebat apud gentiles, qui ipsum daemone consulebant per sacrificia animalium.

(32. Decima nona est *oraculum*, et est cum daemone consultus per preces coram idolis perfusus responsa dat per ipsa idola, ut frequentissimum erat apud gentiles, qui per idola daemone *oracula* recipiebant.

(33. Vicesima est *sortilegium*, nomine cuius, quamvis generalius loquendo, veniant omnes *superstitiones, divinationes, et magiae*, ut recte advertunt Engel, lib. v *Decretal.*, tit. 21, n. 1; Reiffenstuel, *ibid.*, n. 2, et alii, proprie tamen et specialius loquendo, sortilegium est divinatio, qua per *sortes divinatorias* et falsa signa, ope daemone futura vel occulta manifestantur. Ita in re Communis.

(34. Notanter autem dicitur per *sortes divinatorias*, quia triplices sunt sortes, nempe divinatoriae, consultoriae et divisoriae. Sic doctores communiter.

(35. *Sortes divinatoriae* sunt illae, quibus occultorum seu futurorum manifestatio, vel consilii alicujus directio petitur per media vana et impertinentia minime ad Deum relata, et consequenter ad daemone pacto expresso vel tacito; et haec sortes passim sumuntur pro divinationibus, sortilegiis aut

maleficiis, indeque ut vere superstitiosae et illicitae graviter prohibentur tum jure divino *Exodi* cap. xxii, 8; *Levit.* cap. xix, 31, et cap. xx, 6 et 27; *Deuteron.* cap. xviii, 10 cum seq., et saepe alibi; tum jure canonico, in can. *Illud* 9, caus. 26, q. 2, can. *Qui divinationes* 2, can. *Non licet* 3, can. *Non oportet* 4, can. *Si quis episcopus* 5, can. *Aliquantum* 6, can. *Sortes* 7, can. *Pervenit* 8, can. *Si quis clericus* 9, can. *Contra* 10, can. *Auguriis* 11, can. *Episcopi* 12, caus. 26, q. 5, cap. *In tabulis* 1, et cap. *Ex tuarum tenore* 2, De sortilegiis, et const. Sixti V incip. *Caeli et terrae*, quae ut ad rem multum faciens, hic ad litteram datur.

(36. « *SIXTUS* episcopus, etc.

« § 1. Caeli et terrae creator Deus, quem unum omnipotentem corde credimus ad justitiam, et ore confitemur ad salutem, etsi homini, quem ad imaginem et similitudinem suam creavit, mentem dederit, quae non solum divino fidei lumine illustrata mysteria illa cognosceret, quae humanam intelligentiam superant, sed etiam naturae suae vi, magno licet cum labore, praecleara multa investigaret atque intelligeret; tamen ut superbum animal homo non altum saperet, sed timeret, et immensam Conditoris sui majestatem humi stratus veneraretur, sibi soli eorum, quae eventura sunt, scientiam et futurarum rerum cognitionem reservavit. Solus enim ipse, cujus oculis omnia nuda et aperta sunt, et ad internas hominum cogitationes penetrat et consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea quae non sunt tanquam ea quae sunt, omnia praesentia et ante oculos posita habet, solus denique omnia et singula quaecunque totius temporis decursu et saeculorum aetatibus futura sunt, ab omni aeternitate novit, et admirabili providentia disposuit, quae non modo humanae mentis imbecillitas ignorat, sed nec daemones ipsi praesentire possunt. Quare idolorum in futuris annuntiandis falsitatem et imbecillitatem, et eorum, qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus sanctus apud Isaiam (xli, 23) illis verbis: *Annuntiate quae ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos*; et in Novo Testamento Christus Dominus discipulorum suorum de futuris eventibus paulo cupidius inquirentium, interrogationem gravi illa responsione retundit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coercuit: *Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate.* (Act. 1, 7.) Nec vero ad futuros eventus et fortuitos casus praenosceudos (futuris eventibus, ex naturalibus causis necessario, vel frequenter provenientibus, quae ad divinationem non pertinent, duntaxat exceptis) ullae sunt verae artes, aut disciplinae, sed fallaces et vanae improborum hominum astutia, et daemone fraudibus introductae, ex quorum operatione, consilio vel auxilio omnis divinatio manat, sive quod expresse ad futura manifestanda invocentur, sive quod ipsi pravitate sua et odio in genus humanum

occulte etiam præter hominis intentionem se ingerant et intrudent vanis inquisitionibus futurorum, et mentes hominum perniciosius vanitatibus, et fallaci contingentium prænuntiatione implicentur, et omni impietatis genere depraventur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non divinitate aliqua, nec vera futurarum rerum scientia, sed naturæ subtilioris acumine, et aliis quibusdam modis, quos hominum obtusior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum non est in huiusmodi futurorum contingentium et fortuitorum eventuum inquisitione, et præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, ut sua fraude ac dolis miseris homines a via salutis avertat et Jaqueo damnationis involvat. Quæ cum ita sint, nonnulli hæc fideliter et religiose, ut debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, graviter Deum offendunt, errantes ipsi, et alios in errorem mittentes: tales in primis sunt astrologi, olim mathematici, genethliaci vocati, qui vanam falsamque siderum et astrorum scientiam profitentes, divinæque dispositionis ordinationem suo tempore revelandam prævenire audacissime satagentes, hominum nativitates, seu genituras, ex motu siderum et astrorum cursu metiuntur ac judicant futura, sive etiam præsentia et præterita occulta, atque ex puerorum ortu et natali die, sive quavis alia temporum et momentorum vanissima observatione et notatione, de uniuscujusque hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, divitiis, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitis, carceribus, cædibus, variis discriminibus, aliisque prosperis, et adversis casibus, et eventibus præcognoscere, judicare et affirmare temere præsumunt, non sine magno periculo erroris et infidelitatis, cum sanctus Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, eum, qui hæc observat, qui attendit, qui in domum recipit, qui interrogat, christianam fidem et baptisum prævaricasse affirmet, ut illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis (*Galat. iv, 10, 11*): *Dies observatis, et menses, et tempora, et annos; timeo vos ne forte sine causa laboraverim in vobis.* Hi igitur levissimi et temerarii homines in miserandam animarum suarum ruinam, grave fidelium scandalum et christianæ fidei detrimentum, futuros rerum eventus, et quæcunque prospere vel adverse obventura sunt, ac actus humanos, ea denique, quæ cum ex libera hominum voluntate proficiantur, astris, sideribusque ascribunt, eisque facultatem, vim seu virtutem, et efficaciam tribuunt futura significandi, et ad præcognita ita inclinandi, ut sic omnino, nec aliter eventura sint, atque ob eam causam de iis rebus omnibus judicia facere, prognostica, prædictiones et præcognitiones sibi assumere, et palam venditare non dubitant, quibus pauci rudes et imperiti, alique nimis creduli et imprudentes tantam fidem præstant, ut ex huiusmodi iudiciorum et prædictionum præscripto aliquid certo esse credant aut sperent, quorum sane, et men-

dacium magistrorum temeritas, et infelicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel divinis litteris admoniti non intelligunt hominis præstantiam, cui cæli, et stellæ, et clarissima cæli sidera, sol et luna, Deo ita disponente, non imperant sed inserviunt, sic enim Moyses populum Dei, ut hunc errorem caveret, præmonebat: *Ne forte elevatis oculis ad cælum, videns solem, et lunam, et omnia astra cæli, et errore deceptus adores ea, et colas quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt.* (*Deut. iv, 19.*) Sed quid sidera mirandum est homini servire? nonne nobilissimæ intelligentiæ angeli ipsi omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationabiles oves ita diligit Deus ut non solum episcopos, quemadmodum a sancto Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinaverit, sed etiam angelos destinaverit. Præclare etiam sanctus Hieronymus: Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui angelum delegatum. Quod si angeli homines custodiunt, quid adversus angelorum custodiam et tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis angelis nullo modo sint comparanda? Nec sane hoc loco prætereunda eximii Ecclesiæ doctoris, et beatissimi Pontificis magni Gregorii sententia, qui Priscillianistas hæreticos, unumquemque hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magno rerum et verborum pondere confutat. Absit, inquit, a fidelium cordibus, ut aliquid esse fatum dicant! vitam quippe hominum solus hanc Conditor, qui creavit, administrat; neque enim propter stellas homo, sed stellæ propter hominem factæ sunt, et si stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministeriis subesse homo perhibetur: utinam insani homines hæc saperent, et intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in *Levitico* (xix, 31) dicentis: *Non declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos!* Neque enim quæ Christiana et vera pietas repellit ac damnat, tanto studio investigarent, iisdemque misere se decipi atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines et irreligiosi, qui futurarum et occultarum aliarum rerum notitiam adeo anxie habere student, ut ob eadem prænoscentia et investiganda in divinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alii enim geomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, aliisque sortilegiis et superstitionibus non sine dæmonum saltem occulta societate aut tacita participatione operam dare, seu illis ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum jactu uti non verentur. Alii vero aliquas pristinae et antiquatæ, ac per crucis victoriam prostratæ idololatriæ reliquias retinentes quibusdam auguriis, auspiciis, similibus signis et vanis observationibus ad futurorum divinationem intendunt. Alii autem sunt, qui cum morte fœdus ineunt et pactum faciunt cum inferno, qui

similiter ad occultorum divinationem et inveniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expressa cum diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta et veneficia adhibent, circulos et diabolicos characteres describunt, dæmones invocant aut consulunt, ab eis responsa petunt aut accipiunt, eis preces, et thuris, aut aliarum rerum suffimenta seu fumigationes, aliave sacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris vel sacramentis, aut sacramentalibus sacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis aut quævis alia impietatis obsequia præstant, cultum venerationemve tribuunt, aut annulum seu speculum, aut parvas phialas sibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis aligandos, ut putant, ad responsa ab ipsis inde petenda aut habenda. Alii præterea etiam in corporibus obsessis vel sympathicis, et phantasticis mulieribus dæmones de futuris occultis rebus aut factis exquirunt, ut merito ab his, quos Dominus in Evangelio tacere imperavit, vanas mendacesque referant responsiones. Alii quoque præstigiatores, frequentius vero mulierculæ quædam superstitionibus deditæ in phialis seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis etiam benedictis sub nomine *angelis sancti et albi* diabolum, omnium malorum satorem, supplices adorantes, vel in unguibus, aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum architectum orant, ut similiter futura vel occulta quævis per spectra, et apparentes imagines, phantasticas visiones sibi ostendat, aut ab eodem patre mendacii diabolo aliis incantationibus futurorum et occultorum huiusmodi veritatem quærunt, et hominibus prædicere contendunt. Quorum omnium, quos supra enumeravimus, consimilis impietas parem exitum habet, nimirum dæmonis præstigiis et dolis, tum qui divinant, tum qui divinationem expectant, illusi ac delusi miserime reperiuntur. Itaque cum futuros eventus in se ipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium, illud necessario consequitur, ut astrologi et alii prædicti, qui huiusmodi futura prænuntiare aut prænoscere quocunque modo, nisi Deo revelante, audent, injuste atque imprudenter quod Dei est sibi assumant et usurpent. Sic fit ut, dum ab eis, quod solius est Creatoris, perperam creaturis tribuitur, divina majestas graviter lædatur, fidei integritas violetur, et animabus pretioso Christi sanguine redemptis pestis atque exitium importetur.

« § 2. Et licet jam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto sacri generalis Trident. conc. confecti, illud inter cætera constitutum fuerit, ut episcopi diligenter providerent, ne huiusmodi astrologiæ judiciariæ libri, tractatus et indices legerentur vel haberentur, qui de futuris contingentibus, successibus fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quæ ab humana

voluntate pendent, certo aliquid eventurum affirmare audent, permissis tamen iudiciis et naturalibus observationibus, quæ navigationis, agriculturæ sive medicæ artis juveniæ gratia conscripta fuissent: libros vero omnes et scripta geomantiæ, necromantiæ, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, prorsus rejici et aboleri curarent: non tamen errorum, corruptelarum, delictorum et abusu prædictorum extirpationi usque adeo provisum est, quin etiam adhuc in nonnullis locis, et apud plurimos curiosius vigeant, cum valde frequenter, detectis diaboli insidiis, divinationum, sortilegiorum et variarum superstitionum omnia plena esse in dies detegantur.

« § 3. Nos igitur, qui pro nostro pastoralis officii munere fidei integritatem inviolatam conservare debemus, et animarum saluti prospicere, quantum divina gratia adjutrice possumus, ex paternæ charitatis visceribus optamus, damnantes et reprobantes omne genus divinationum, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem a prædictis curiosis vel perditis hominibus fieri solent; cupientes præterea sanctam illam christianæ religionis simplicitatem, præsertim ubi agitur de summa creatoris Dei potestate, sapientia et providentia, ab omni erroris labe integram atque incorruptam, ut par est, retineri; volentes quoque prædictæ falsæ credulitati, ac huiusmodi illicitarum divinationum et superstitionum detestabili studio, et execrandis flagitiis, atque impuritatibus occurrere, ut de christiano populo merito dici possit, quod de antiquo Dei populo scriptum est (*Num. xxiii, 23*): *Non est augurium in Jacob, neque divinatio in Israel:* hac perpetuo valitura constitutione Apostolica auctoritate statuimus et mandamus, ut tam contra astrologos, mathematicos et alios quoscunque dictæ astrologiæ artem præterquam circa agriculturam, navigationem et rem nauticam, in posterum exercentes aut facientes judicia et nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus fortuitisve casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamsi id se non certo affirmare asserant aut protestentur, quam contra alios utriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces et perniciosas divinandi artes sive scientias exercent, profitentur, docent aut discunt, quive huiusmodi illicitas divinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes ac præmissa detestanda scelera et delicta, ut præfertur, faciunt aut in eis se quomodolibet intromittunt, cujuscunque dignitatis, gradus et conditionis existant, tam episcopi et prælati superiores, et alii ordinarii locorum, quam inquisitores hæreticæ pravitatis ubique gentium deputati, etiam qui in plerisque ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirent et procedant, atque in